

Učenci, ki se v šoli prav učé naravoznanstva, so potem vse drugačni, kedar pridejo pod milo nebo. Deček pride čez dolgo zopet na zeleno trato, kjer je kot otrok si igral, lovil hrošče in metulje, kjer je nabiral cvetice in jih v šopku nosil domú svojim ljubim staršem, ali pa ko je z njimi venčal znamenja svetih podob. Tù mu je vsa narava kot božji tempelj, in ako je še nepokaženega serca, prešinja ga neka čudna moč, sladki čut, ki ga ziblje v rajskih fantazijah. On vé da,

»Človeku dozorelo je drevo,
In njemu vklanja polno se klasovje,
In pridne čbelice le zanj beró,
Njegov je sad, in zernje in satovje.

Tud' nizki mah le njemu zelení,
V radóst njegovo rožice cvetejo,
In ak' zakladov skritih poželi,
V nar očji maternem se mu odprejo.

Ko pótna palca pade mu z roké,
Ko steka čas, slovo bo treba vzeti,
Še enkrat sivček rad na polje gré,
Še enkrat če se po natori ozreti.

Premišlja, zamišlja, se solzí,
Natora ga tolázi in prerokuje:
Ne boj se, dragi sin, ostal boš ti,
Naj se 'kol tebe vse tud' v nič razsuje!

Zemljó sem očlo ti zročila v last
In posihmal bi več ne bil ko cvétje?
Tud v smerti ostaneš stvarstva kralj in čast,
V naročji mojem najdel boš zavetje«.

Materini jezik v ljudski šoli.

(Konec.)

Učitelj naj že pri prvih vajah pri branji učencem kaže spol in število, toda brez vsega mehaničnega slovničnega razlaganja. Kedar učenci beró v abecedniku vajo n: „on, ona, ono“, naj jim učitelj koj kaže, da **on** pomenja njega — moškega ali možko osebo, **ona** njo ali žensko osebo, **ono** pa ne kaže na tanko ne njega, ne nje, temuč taka bitja, katerih spola prav za prav še ne porajtamo ali ne čislamo, n. pr. dete jagnje, kljuse . . . Tù naj se učenci vadijo v raznem govorjenji spol teh zaimkov rabití, n. pr.: brat bere, sestra piše, dete spi. Ktero iz med besedi **on, ona, ono**, bodeš rabil namesto brat, sestra, dete? Če berem „one“, „une ni“, koga si tukaj mislim, njega ali njo? Če beremo: „imamo um“, ali govorimo tù samo od sebe moških, ali samo od sebe

ženskih oseb? Na koliko oseb ali reči mislimo, če pravimo **oni**, **une**? Če pravimo: „nima uma“, ali mislimo tu na kako posebno moško ali žensko osebo? Če pravim: „umemo“, od koliko oseb tu govorim? Povej besedo „umem“ v združbi z **on**, **ona**, **ono**! (on umé, ona umé, ono umé). Ravno tako tudi besedo „imam“! (on ima, ona ima, ono ima). Povej to od več oseb ali reči! (mi imamo, oni imajo, one imajo, oni imajo).

Tako naj učitelj pri vseh prvih vajah skozi in skozi vadi učence spola in števila, in prvič nič drugega iz slovnice. Ko učenci že dobro razumejo spol in število, naj se učitelj pri ponavljanju pri branji teh vaj prestopi na drugo slovnično stopnjo. Nobena reč v šoli ne škoduje naučenju toliko, kakor če učitelj hoče učencem vse na en mah v glavo vbiti. S tem, ker hoče in meni učitelj učencem mnogo povedati, jim naj večkrat nič ne dopové. Učitelj ne sme nikoli delati brez načerta. Pri vseh vajah pri branji si mora že popred zaznamovati, kaj hoče učencem v slovnici povedati, kaj na tej, kaj na uni stopnji izpustiti i. t. d.

Pred vsem tedaj naj si učitelj pri jezikovem uku prizadeva, da učenci prav mislijo. Vaje v naravnem mišljenju segajo vedno globokeje v slovnico. Učenec vadi se pravih zaumenov, pozna v stavku osebek in povedek, potem uči se stavke združevati in kako misel v vsej celoti izraziti, in vse to po tankih slovničnih vodilih. Kedar slovnico razume, vadi se tudi stavke razdelovati, t. j. od vsake besedice in o vsem kaj povedati. Take vaje razširjajo se na daleko in široko, in dajejo za vsa šolska leta dovolj gradiva. V začetku je nauk v jeziku samo v tem, da učenec kaj pripoveduje, k čimur ga silijo vprašanja ali lastni nagib, a kmali pride učenec na drugo stopinjo t. j. tje, kjer je radoveden, ukaželjen, ter hoče vedno vse izvedeti. Izcimijo se tedaj pripovedke, prošnje in velevni izrazi in tako razni govori. Mali učenci malokdaj kaj vprašajo, in še komaj vprašanja razumejo; toda od dne do dne razvijajo se jim misli in čutila, in v tej meri postaja jim tudi jezik določnejši, pravilnejši in natančnejši. Nauk v jeziku pa še dalje sega, ter ogreva celó človeško serce in nrvnost, kajti um mora ravnati se po vodilih resnice, ktera je ogledalo dobrega značaja.

Pri tem pa ima učitelj zopet sveto nalogo, da učence vestno vadi po pravi poti mišljenja. Učenci ne smejo nikoli govoriti kaj, kar ne razumejo. Vnanja stvar pri kaki reči je perva, potem še le notranja. Učitelj naj tedaj učence vadi, da svoje znotranje misli t. j. čutila vredujejo po vnanjih zaumenih in da tako to, kar čutijo znotraj, tudi z besedami morejo izrazovati. Človek, ki nima darú, da bi mogel svoje misli in čutila prav izrazovati, je le na pol omikan, akoravno veliko vé; kaj mu pomaga, če s svojimi vednostimi ne more teržiti? Vse to tedaj naj mislečaga učitelja vodi pri jezikovem nauku.